

Gyerekek gyerekekről gyerekekért

(Kísérlet arra, hogy segítőkészek, nyitottak legyünk)

A következőkben először egy könyv célját, létrejöttét, az elért eredményeket, és a munkálatok közben felmerült gondokat igyekszem bemutatni, majd pedig a beszélgetések és az újrólvasás után megfogalmazódott gondolataimat szeretném megosztani az olvasóval.

A könyv célja és létrejötte

Az ACEI (Nemzetközi Gyermekevelési Szervezet) egy nagy múlttal rendelkező, tekintélyes nemzetközi szervezet, amely 2006 áprilisában konferenciával egybekötött kiállítást rendezett, és ehhez kapcsolódóan egyik bizottsága akciót hirdetett, amelynek keretén belül a Föld számos pontjáról gyűjtöttek adatokat. Céljuk az volt, hogy bemutassák, a világ különböző tájain élő gyerekek hogyan segítenek egymáson, illetve hogyan látják a helyüket szűkebb és tágabb világukban. Munkamódszernek a riportkészítést javasolták. Én is bekapcsolódtam ebbe a munkába, huszonhat nyolcadik osztályos tanulóval készítettem riportot, Magyarországon, egy kisváros tehetséggondozó osztályában. Vagyis jó képességű, rendezett anyagi körülmények között élő lányokkal és fiúkkal beszélgettem. Az ACEI javaslatának megfelelően a beszélgetés a következő négy pillérré épült:

- 1.1. Mi a véleményed a következő statisztikáról? A fejlődő országokban
 - minden harmadik gyereknek nincs megfelelő lakhelye,
 - minden ötödik gyerek nem jut egészséges ivóvízhez,
 - minden hatodik öt év alatti gyerek nem jut megfelelő ételhez,
 - minden hetedik gyerek nem részesül megfelelő orvosi ellátásban
 - minden nyolcadik gyerek nem jár iskolába.
- 1.2. Ha beszélhetnél hazád legfontosabb, legbefolyásosabb emberével, mit mondanál neki, mire van szükségük a gyerekeknek?
- 1.3. Miért kellene, miért lenne jó, hogy a felnőttek meghallják a gyerekek és a fiatalok szavát?
- 1.4. Szerinted a gyerekek képesek valamiféle változást előidézni?

Minthogy ezek személyes hangvételű riportok, a gyerekek számára magától értetődő volt, hogy beszéljenek problémáikról, a közvetlen vagy tágabb környezetükben tapasztaltakról. Így kialakult egy másik, az előzőt kiegészítő, azzal szinte párhuzamos váz:

- 2.1. A ti országotok gyerekei milyen problémákkal küzdenek?
- 2.2. Mire van a gyerekeknek szükségük bárhol a világon?
- 2.3. Ismersz olyan nemzetközi szervezetet, amelyik kimondottan a harmadik világban élő gyerekek helyzetén szeretne javítani?
- 2.4. Ti milyen akcióban vettek részt, hogyan segítetek más gyerekeken?

Előre csak annyit mondtam a gyerekeknek, szeretnék beszélgetni velük, kikérni a véleményüket néhány kérdésben. Ez nem felelet vagy vizsga, itt nincs egyetlen helyes válasz. Az a jó válasz, amit ők annak tartanak. Noha a gyerekekkel külön-külön beszélgettem, egymással

közben nem találkozhattak, a riportokban mégis igen hasonló gondolatok ismétlődnek, ami komoly jelzés nekünk, felnőtteknek. A riportokat magnószalagon rögzítettem, később lejegyeztem, majd külön-külön meghallgattam a gyerekekkel, hogy ellenőrizzük, az elhangzottak megegyeznek-e a kinyomtatott szöveggel. Az elhangzottak lejegyzésekor a szövegen, ha kellett, kizárólag a közérthetőség céljából változtattam.

A beszélgetések nem fejeződtek be az utolsó mondattal. Hatásuk nem múlt el nyomtalanul. Úgy határoztunk, hogy a beszélgetéseket könyv alakban jelentetjük meg, és ha vállalkozásunkat anyagi siker is koronázza, akkor azt az összeget gyerekek megsegítésére fordítjuk.

Könyvünk címe: *Gyerekek gyerekekről gyerekekért.*

Célunk: a felnőttekhez fordulni, hogy meghallják a gyerekek szavát. Gimnazisták is csatlakoztak hozzánk, akik képi eszközökkel fejezték ki gondolataikat. Könyvünk mottóját egy hatodikos tanuló vetette papírra:

Az ajtó zárva van.
Csak a szeretetnek van kulcsa.
Aki tudja a nyitját,
Boldogság a jussa.

Az ajtó zárva van,
De mi ki tudjuk nyitni.
Összetartunk, és megpróbálunk
Igazán szeretni.

Eredményeink

A könyvet a tanulók iskolájában működő alapítvány fogadta be. A gyerekek szemléletét minden bizonnyal az adott iskolában folyó nevelőmunka, a pedagógusok személyes példája is alakította. A kiadvány megjelenését sokan támogatták adományaikkal, nevüket megjelentettük a könyv végén.

Vállalkozásunkat anyagi siker is koronázta, amit az arra rászoruló gyerekek megsegítésére fordítottunk. A támogatók körét a gyerekek határozták meg. Így tudtuk támogatni a Dévai Szent Ferenc Alapítvány egyik iskoláját a tanterem felújításában, szemléltető eszközök vásárlásában, városunkban az Eltérő Tantervű Tagozatot udvari játék vásárlásában, a tanulók iskolájának néhány diákját pedig abban, hogy osztálykiránduláson, nyári táborozáson vehessen részt. Csatlakoztunk az UNICEF egyik akciójához. Az odautalt pénz felét magyarországi óvodák fejlesztésére, másik felét pedig iskolaépítésre fordítják Afrikában.

Az ACEI nyomon követte a 2006-ban indult projektet. A tampai (2007. május 2-5.) konferencián a fent említett projektről számoltam be. A poszterbemutatót fényképek, rajzok és idézetek tették színesebbé. A nagyszámú érdeklődőt megérintette mindaz, amiről a gyerekek szóltak; érdeklődéssel nézegették az illusztrációkat, olvasgatták az idézeteket, hallgatták a beszámolót, és elismerésüket fejezték ki a projekttel kapcsolatban.

A könyv egy-egy példányát őrzik az Országos Széchényi Könyvtárban, a megyei, városi, helyi gimnáziumi valamint általános iskolai könyvtárban is, sőt az ACEI is méltónak tartotta a kiadványt arra, hogy annak egy példányát elhelyezze archívumában.

A projekt tanulságai

A riportok nyolcadik osztályosokkal készültek, akik szeptembertől különböző iskolákban tanultak tovább, így nehéz nyomon követni, milyen tettekben is mérhető hatása volt a közös munkának.

Az alapítvány kuratóriumát nem vontuk be kellőképpen a munkába, így ők azzal nem tudtak kezdetben teljes mértékben azonosulni, nem mérték fel annak nevelő hatását. Ennek következtében – noha rövid időn belül szép sikert értünk el – talán az adományok értéke elmaradt a lehetőségektől. Végso soron kevesebb rászorulónak tudtunk segítséget nyújtani. Az adományok nem azonnal, hanem csak néhány hónap elteltével jutottak el hozzájuk.

A gyerekek válaszai

Újra hallgatva, olvasva a beszélgetéseket, azt is mondhatnánk, nincs ebben semmi különös, szokatlan vagy váratlan. Némi túlzással állítható, egy pedagógiával, pszichológiával foglalkozó szakember előre, „látatlanban” tudna összefoglalót írni arról, amit a gyerekek elmondtak.

A gyerekek alapvető, mindent átható igénye a védelmező felnőttől, szülőhöz való kötődés, a vele való szoros kapcsolat fenntartása. Ők a szülőhöz való kötődést egytől egyig családon belül képzelik el. („Szerintem a jó szülő, az minden kincset megér.” 94. o. „Szerintem a családon belül a szeretetre, mert ennek van hiánya.” 75.o. „Hát, végül is, ahol van család, ott szerintem ez nem jelent problémát, mert ott van minden.” 71. o. „Szerető családban élnek még akkor is, ha ezek a problémák vannak, összetartsanak, és ez.” 35. o.)

A munkához jutás, a munkanélküliség is olyan problémakör, amely komolyan foglalkoztatja a gyerekeket. Ez szintén a szülővel, családdal, biztonsággal függ össze. Pontosan látják, hogy a társadalmi integráció legfontosabb eleme a munkához való hozzájutás. („Jó lakásra, élelmiszerre, ivóvízre, tanulási lehetőségekre, és arra, hogy szüleiknek jó munkahelyük legyen, meg tudjanak élni, mert ők adják a gyerek életéhez a támaszt.” 30. o.)

Mint ahogy nyolcadik osztályosok, továbbtanulás és pályaválasztás előtt állnak. Éppen ezért összekapcsolják a tanulás fontosságát és a munkához jutást, mint későbbi biztos egzisztenciájuk feltételeit. („Arra, hogy tanuljon és... hogy olyan szinten, hogy később meg tudjon élni a keresetéből.” 19. o.)

Súlyos problémának érezték, hiszen fontosnak tartották megemlíteni a megkülönböztetést. („Szerintem itt jó minden, ahogy van, csak például, aki szegényebb, azt ne piszkálják vele.” 23. o. „Hát ugye a faji megkülönböztetés ne legyen annyira csúnya, mint most ugye a romáknak meg egyebeknek, hogy ne utálják őket.” 55. o. „Például a fajgyűlölet. Vannak, akik a romákat nem szeretik, és ezen változtatni kéne, hogy fogadják el őket.” 82. o.)

Minden beszélgetésből érződik a szeretet és megértés iránti vágy mellett a segítőkészség, ami konkrét tettekben is megnyilvánul. Ez utóbbiban döntő szerepe van az iskolának és a pedagógusoknak, akik erre felhívták a gyerekek figyelmét. A legtöbb gyerek ruhagyűjtésben vett részt, de gyűjtöttek pénzt, játékot, élelmiszert is.

Azok számára, akik kaptak visszajelzést az adomány célba jutásáról, pozitív, további gyűjtésre ösztönző élmény volt az akcióban való részvétel. Akik nem szóltak visszajelzésről, azok egy része nyilván természetesnek tartja, hogy akciójuk sikeres volt, mert ők a gyűjtést konkrét, hiteles személyhez (osztályfőnök, biológianár), ismert, tekintélyes szervezethez (Vöröskereszt) vagy térben és időben közeli eseményhez kötik. Három tanuló szkeptikusan szólt ezekről az akciókról. Úgy ítélte meg, vagy a földrajzi nehézségek (távolság, nehezen megközelíthetőség), vagy a korrupció miatt nem ér célba a küldemény. Másik három fő akkor, amikor általánosságban beszélt, és távoli földrészekre utalt, szkeptikus volt, míg ha térben közeli, vagy ismert személyhez kötött segítségnyújtásról beszélt, nem ítélte meg ezt negatívan.

A gyerekek tájékozottak a világ dolgait és hazánk mindennapjait illetően: több konkrét eseményt említettek, és illettek kritikával a közelmúltból. (Beszlan, New-Orleans, Etiópia, Erdély) A beszélgetések mind arról szólnak, hogy a gyerekek szeretnék, ha eljutna szavuk a felnőttekhez, a szülőkhöz.

Arra a kérdésre: Miért lenne jó, hogy a felnőttek meghallják a gyerekek és fiatalok szavát? Huszonöt válaszadóból tizenegyen gondolják, hogy a felnőttek nem tudnak az ő problémáikról alapvetően azért, mert másként látják a dolgokat, másként gondolkodnak, hisz rég voltak gyerekek. Kilencen bizakodóak. Úgy vélik, ha meghallgatnák őket, tudnának a problémáikról, akkor segítenének nekik a felnőttek. („Mert nem biztos, hogy ezek a felnőttek pontosan tudnák, hogy a gyerekek mit szeretnének, mert egy felnőttnek más szükségletei vannak, mint egy gyereknek. Így a véleményünket kikérhetnék, mármint azokról, azokét, akiknek

segíteni szeretnének.” 11. o. „Szeretnének ők is segíteni, csak valahogy nem megy nekik.” 49. o. „Lehet, hogy észreveszik, de elmegy a fülük mellett, nem törődnek vele.” 75. o.)

Huszonhat válaszadóból csak heten gondolták úgy, hogy a gyerekek képesek bármiféle változást előidézni. A többség erre nem tartotta a gyerekeket képesnek. Válaszukat azzal indokolták, hogy a felnőttek kezében van minden: szavazati jog, befolyás, annak tudása, mit és hogyan kell tenni. Újra elmondják, azért sem sikerülhet a dolog, mert a felnőttek nem figyelnek rájuk.

Összegzés

Összehasonlítottam a kérdésekre adott 26 választ. Mit várnak tőlünk? Azt, hogy hallgassuk meg őket, beszéljünk velük, gondolkozzunk el azon, amit mondanak. Azt is mondják, milyen fontos a szülői minta, és azt, hogy lehet és kell a megkülönböztetés ellen az otthoni neveléssel küzdeni. A mi feladatunk, hogy odahaza, a felnőttekkel szembeni bizalmatlanság bizalomná alakuljon. Tanítsuk meg a gyerekeket arra is, hogyan kell egy-egy esetben eljárni, valamit hogyan kell hivatalosan elintézni!

Az iskolák és a tettekkel példát mutató (ezért hiteles) tanárok feladata felbecsülhetetlen abban a szemléletformálásban, amelynek célja, hogy ne csak önmagunkra gondoljunk. Legyen magától értetődő, hogy segítsünk egymáson, hogy tudunk egymáson segíteni. A gyerekekkel először lakóhelyünkön vegyük számba azokat a szervezeteket, amelyeken keresztül a rászorulókhöz eljut a segítségünk. Beszéljük meg a felmerülő problémát, annak okát, és ösztönözzük a gyerekeket, hogy keressék a lehetséges megoldást. Ez a segítségnyújtás azonban jusson el távoli vidékekre is. A mai technika korában nem lehet gond a tájékozódás. Használjuk az internetet például arra is, hogy az UNICEF-fel, annak tevékenységével megismerkedjenek a gyerekek, így nyújtsa nekik nagyobb kitekintést a világra. A gyerekeken keresztül pedig bevonhatjuk a szülőket is.

NANSZÁKNÉ DR. CSERFALVI ILONA

főiskolai tanár

Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola
Debrecen

Nevelés–oktatás a fenntartható fejlődés szolgálatában

Aligha kétséges, hogy az intenzívebb pszichikus élményeket nyújtó tanítási-tanulási szituációk megszervezésére vonatkozó általános pszichológiai elvek, más nevelési alapelvektől eltérően, hatványozott mértékben jelentkeznek a környezeti munkában, hiszen ezen a területen nagyobb jelentőséggel bír az effektív zónát érintő fejlesztés. Nyilvánvalónak tűnik, hogy a környezeti nevelés a környezettudatos életvitel és magatartás alakításában, a környezeti ismeretekben, valamint az ökológiailag szervezett tevékenységben megkülönböztetett hangsúlyt kellene fordítani a környezeti jelenségek iránti érzelmi viszonyulásokra, a pozitív elkötelezettségek és attitűdök fejlesztésére, a környezeti–természeti károsodások megelőzésére vonatkozó meggyőzésre, a környezetvédelmi szemlélet kialakítására.